

Калидвожаҳо: методологияи бозор, бозори, фуруши маҳсулот, арза ва тақозо, бозори маҳсулоти растанипарварӣ, рушди технологияи инноватсионӣ, бозори маҳсулоти озуқаворӣ.

Дар шароити ҷаҳонишавии иқтисодиёт, Тоҷикистон низ аз он дар канор наместонад, ташаккули муваффақонаи корхона дар дилхоҳ шакли моликият ва хоҷагидорӣ, соҳаҳои дохилихоҷагӣ дар бисёр ҷиҳат аз қори пурҳаракати бозори пешрафта вобаста аст. Мавҷуд будани бозори пешрафта дар мамлакат ба муассисаҳои кишварзӣ имконият хоҳад дод, ки ба таври пурра иқтисодӣ худро амалӣ намоянд. Ба таври дигар қарда ғӯем, мавҷуд будани миқдори зиёди бозорҳои маҳсулоти растанипарварӣ ба муассисаҳои кишварзӣ имкон медиҳанд, нуктаи аз ҳама саранокӣ савдори интиҳоб кунанд, ки даромади аз ҳама зиёд аз як воҳиди маҳсулоти ба фуруш раванда дошта бошанд. Ба ҷуз аз ин, чунин бозорҳои маҳсулоти растанипарварӣ ба молистеҳсолкунандагони деҳот имкон медиҳанд, ки онҳо маблағҳои зиёдеро барои васеъ кардани истеҳсолот ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли дар деҳот ҷамъоварӣ намоянд.

Исбот шудааст, ки ба унвони субъектҳои таъминоти иттилоотии бозорҳои кишварзӣ муассиса ва ташкилотҳои баромад мекунад, ки аз болои бозори маҳсулоти озуқаворӣ мониторинг ё назорат мегузаронад. Ба вазифаҳои онҳо мавридҳои зерин дохил мешаванд: ҷамъоварии маълумот дар бораи бозорҳои байниминтақавӣ, умумичумхуриявӣ ва ҷаҳонии молҳои мавҷуда, дар асоси истифодаи навҳои гуногуни иттилоот, аз он ҷумла омӯри ва гумрукӣ; бахши таҳлили маълумотҳо дар бораи бозорҳои маҳсулоти озуқаворӣ кишварзӣ ва пешгӯии онҳо, дарёфт ва додани маълумоти умумӣ, ки арзёбии соҳаи рақобатпазирро дар бозор тавсиф мекунад, инчунин иттилооти хислати тавсиявидошта доир ба ин масъала; омӯзиш ва таҳлили муқоисавии вазъияти бозорҳои кишварзӣ маводи озуқаворӣ дар ноҳияҳои наздик ва дур; гузаронидани таҳлили алоқаҳои хоҷагӣ ва ҳаракати мавҷи молҳои шомили байниминтақавӣ; муайян кардани арза ва тақозо дар бозорҳои кишварзӣ маводи озуқаворӣ; таҳлили талаботи гуруҳҳои ҷудогонаи аҳоли ва муассисаҳо ба унвони маҳсулоти асоси кишварзӣ; тавсифи сатҳи нархҳо, тарифҳо ва ғ.

Унсурҳои асосии низоми таъминоти барномавии бозорҳои маҳсулоти озуқаворӣ кишварзӣ алоқаҳои дахлдор, маҳсулоти барномавӣ, низоми компютерӣ ва пойгоҳи полиграфӣ.¹

Аз ин рӯ фаъолияти бозор ба таҳлили иттилоотӣ дар боло зикршуда асос ёфта ва бояд ҳадаи ақали ҷарабониҳои зеринро фаро бигирад:

- ошқор намудани дарҳости мавҷуда ва эҳтимолии харидорон ба маҳсулоти озуқаворӣ кишварзӣ ва ҳадамот ба воситаи роҳи омӯзиши комплекси бозор ва дурнамоӣ рушди он;
- ташкил ва тақмили методҳои фуруши маҳсулоти кишварзӣ;
- таҳияи низоми нархҳо, санҷиши самаранокӣ ва тақмили он вобаста ба ниёз;
- ташкили фаъолияти илмӣ-техникӣ доир ба аз худ кардани истеҳсолот ва фуруши навҳои ҷадиди маҳсулоти кишварзӣ, қонеъкунандаи талаботи мардум;
- таҳлили самаранокӣ иқтисодии захираҳои моддии истеҳсолӣ;

Дар шароити иқтисоди бозоргонӣ омӯзиши бозори маводи озуқаворӣ, бавижа минтақавӣ, аз мадди назар дур накардани масъалаи ба эътидол овардани талаботи ҷомеа ба ташкилотҳои ҷудогона ва имконии озуқаворӣ онҳо, масъалаҳои ташаккули арза – тақозо, рушди онҳо ва ғ. дорои аҳамияти муҳимтарин мебошад.

Дар масъалаи мафҳуми бозор таъриф ва андешаҳои гуногун мавҷуд аст, ки онҳоро ба тариқи зайл тасниф қардан мумкин аст:

Бозор – ин мубодила аст, ки мутобиқ ба қонунҳои истеҳсоли мол ва гардиш ташкил шуда, маҷмӯи муносибатҳои мубодилаи мол мебошад.

Бозор – ин механизми ҳамкорӣ харидорон ва фурушандагон, яъне муносибат дар байни арза ва тақозо мебошад.

Бозор – ин мубодила дар дохили мамлакат ва дар байни мамлакатҳо, ки истеҳсолкунандагон ва истеъмолкунандагони маҳсулотро бо якдигар алоқаманд намудааст иборат мебошад.

Ҳамин тариқ, бозорро ҳамчун маҷмӯи мубодилаи молҳо ва ё ҳамчун мубодилае, ки мутобиқ ба қонунҳои истеҳсоли мол ва гардиш ташкил шудааст тасаввур мекунам. Дар китоби Ф. Котлер бозор ҳамчун маҷмӯи харидорони мавҷудаи мол ва харидорони эҳтимоли тавсиф мегардад.²

Дар китоби «Экономикс» қайд мекардад, ки бозор механизми мемонад, ки харидорон ва фурушандагони ягона намуди мол ва ё хизматрасониро дар як ҷо ҷамъ меорад.³

Олимони америкоӣ Р. Липси, П. Стейнер, Д. Первис низ дар бораи бозор андешаҳои ҷолиб баён кардаанд. Онҳо қайд мекунам, ки бозор ин сахнаест, ки дар он дар бораи ҳамкорӣ онҳое, ки тасмимҳои

¹ Воробьев И. Факторы устойчивого развития сельскохозяйственного производства // Экономист, 2001. - №7- с.78

² Коротков А.В. Маркетинговые исследования 3-е изд. пер. и доп. учебник для бакалавров / А.В. Коротков. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 595с.

³ Мадаминов А.А. Производство конкурентоспособной продукции - основа устойчивого развития АПК. - Душанбе, Кишоварз, 2003, № 2

иктисодӣ мегиранд, нақш мебозанд: миллионҳо масрафкунандагон ба таври мустақилона тасмим мегиранд, ки кадом молро бо кадом миқдор бихаранд; теъдоди калони соҳибкорон тасмим мегиранд, ки чиро ва чӣ гуна истехсол кунанд; соҳибони молҳо бошанд, дар андешаи он мебошанд, ки ба кӣ ва бо чӣ роҳ ин молҳоро ба фурӯш бирасонанд.

Иқтисодчиён дар бораи он комилан асоснок қайд мекунанд, ки бозор низоми муайяни муносибатҳои иқтисодӣ дар байни фурӯшанда ва харидор дар соҳаи мубодила мебошад. Таъсири бозор ба муносибатҳои иқтисодии фурӯшанда ва харидор ба воситаи истифодаи чунин нишондиҳандаҳои таъмин карда мешавад, ба монанди нарх, арза ва тақозо, рақобат, даромад, хисорот, яъне чизе, ки ба мафҳуми «механизми бозор» ворид шудааст, таъмин карда мешавад.

Бозор дар шароитҳои комилан мушаххаси иҷтимоӣ-иқтисодӣ мавҷуд буда ба институти моликият вобаста мебошад. Барои ташкили бозори маҳсулоти кишоварзӣ ҷаҳор омили калидӣ лозим мебошад; истехсолкунанда, истеъмолкунанда, арза ва тақоза, имконоти харидорӣ.

Таърифҳои гуногуни бозор мавҷуд мебошанд:

- бозор воҳиди худудӣ – ҷоест, ки дар он ҷо талабот дар зерӣ супориши харидор қарор дорад. Дар ин мафҳум бозор – ҷоест, ки дар он ҷо харидор бо фурӯшанда барои мубодилаи молҳо мулоқот мекунанд;
- бозор ҳамчун механизми иқтисодӣ: ҷойи муайяне, ки ҳамаи аҳли ҷомеа барои хариду фурӯш дар вақти муайян бо нархи таъйиншуда бо ҳам дар иртибот мешаванд, мебошад;
- бозор – дар мафҳуми умумӣ масрафкунандагон, дорони талаботҳои муайяне мебошанд, ки ба воситаи пул қонеъ гардонидани мешаванд. Дар ин андеша нақши калидиро ҷор омили муҳим доро мебошанд: 1. истеъмолкунанда, 2. истехсолот, 3. талабот, 4. имконоти харид.

Таснифоти бозорро дида мебароем.

Бозорро метавон аз ҷонибҳои гуногун таҳлил намуд ва асосҳои таснифи бозор мутобик ба гуфтаҳои Данахер Руст ва шарикони ӯ ба тариқи зайл мебошад:

- таснифи бозор аз нуқтаи назари мубодилаи молҳо;
- таснифи бозор аз нуқтаи назари фазой;
- таснифи бозор аз нуқтаи назари мавқеи географӣ;
- таснифи бозор аз нуқтаи ташкили сифат;
- таснифи бозор аз нуқтаи назари молҳо
- таснифи бозор мутобик ба андешаи иҷтимоӣ (чинс, синну сол, даромадҳо, таҳсилот),

Аз нуқтаи назари мубодилаи вазифаҳо бозор шаклҳои зерин дорад:

1. Бозорҳои тичоратӣ ё бозорҳои маҳсулот (ба монанди пахта, озуқаворӣ)
2. Бозорҳои сармоя ё қарзҳои дарозмуддат, соҳибони корхонаҳои истехсолӣ барои таъмини сармояи худ ба воситаи қоғазҳои қиматнок ва фурӯши сахмияҳо нақдинагии худро таъмин мекунанд;
3. Бозорҳои асёр ё қарзҳои кутоҳмуддат: маҳалли омехта шудани арза ва тақозои пул.

Даврабандии пайдоиш ва рушди бозор ба се шароити асосие алоқаманд мебошад, ки бозорро ба зарурати объективӣ табиӣ додааст:

1. Пайдоиши бозор – қабл аз зуҳур дар шакли ҳозира бозор дар шакли пинҳонӣ вучуд дошт, ки дар он ҷо одамон талаботҳои худро ба мол тавассути мубодилаи табиӣ, бартер қонеъ мегардониданд, масалан дар асрҳои қадим одамон ба воситаҳои истехсолот воситаи қор ва дигар воситаҳои қорқарди замин ниёзманд буданд, вақте тақсимои иҷтимоӣ меҳнат ба вучуд омадан гирифт, он вақт ташкилотҳои дастаҷамъона пайдо шуданд, ки воситаҳои нави меҳнатро ба ҷойи воситаҳои қуҳнашудаи меҳнат сохта баромада, онҳоро такмил карданд, минбаъд, технологияҳои нави ва мубодила ба вучуд омаданд;

2. Рушди бозор – дар шароити фурӯши мол ё маҳсулоти кишоварзӣ дар ҷомеа ба қайд гирифта шуд, ки дар шакли афзоиши ҳаҷми маҳсулот ва ҳосилнокии инъикос меёфт, ин давраи рушд аст;

3. Шукуфоии бозор – ташкилоти иқтисодие, ки вориди бозор мешавад, дар он ҷо ҷоеро ишғол мекунад, ҷоеро, ки дар он ҷой ниёз ба молҳо эҳсос карда мешавад, дар айни ҳол рақобатро ба вучуд меорад, сипас молҳои худро такмил намуда, меҳода ҷойи нави, ҷойи фондаовартареро ишғол кунад, ки ҳамзамон боиси тағйирот дар низом, васеъ шудан, самаранокӣ, иқтидори мол ва монанди инҳо мегардад, дар охири бозор пур аз мол мешавад ва дар ин раванд бозор рушд мекунад.

Дар тафсири васеъ муносибатҳои бозоргонӣ маҷмӯи муносибатҳои иҷтимоӣ ва иқтисодиро дар назар дорад, ки бобати ба маҳсулоти иҷтимоӣ додани шакли бозоргир масъул мебошад. Қонуни арза ва тақоза ин маҷмӯи муносибатҳоро зимни шароитҳои мушаххас ва даҳлати давлатӣ танзим менамояд. Бо таваҷҷуҳ ба ин дар фаҳмиши бисёр маҳдуд бозорро метавон ҳамчун маҷмӯи муносибатҳои мутақобилаи фурӯшанда ва харидорон дар маҳалли мушаххасе тавсиф намуд.⁴

Ба андешаи донишманди америкӣ Ф.Котлер бозор маҷмӯи харидорони воқеӣ ва эҳтимоӣ мебошад. Таърифи дигари бозорро иқтисодчиён Долан Э.Ч., Линдсей Д. додаанд. Ба андешаи онҳо бозор ин ҳамкорӣ дар байни одамон ба хоҳири доду гирифт мебошад. Ифодаи наздик ва мантқиқии бозорро К.Р. Макконнелл ва С. Брю додаанд, онҳо бозорро ҳамчун институте (механизме) муайян кардаанд, ки фурӯшандаи (тахвилдиҳандаи) моли ҷудоғона ва хизматрасониҳоро бо харидорони онҳо (намояндагони тақозо) дар як ҷо бо ҳам меорад.

Бо таваҷҷуҳ ба гуфтаҳои боло моҳияту хислат ва соҳтори бозори озуқавориро, ки дар он ҷо бозори маҳсулоти растанипарварӣ қисмати таркибии он мебошад ба таври муфассал дида баромадан ба мақсад мувофиқ мебошад.

⁴ Коротков А.В. Маркетинговые исследования 3-е изд. пер. и доп. учебник для бакалавров / А.В. Коротков. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 595с.

Тақозо дар адабиёти илмӣ ба воситаи миқдори маҳсулот ва ё молҳо, ки онро харидор зимни нархҳои собит харида метавонад муайян карда мешавад. Нарх ва тақозо ҳамон тарве ки маълум аст бо ҳам ҳамкорӣ доранд ва дар байни онҳо алоқаи баргаштӣ вучуд дорад.

Тақозо метавонад тағйир биёбад, дар сурати мавҷуд будани омилҳои зерин: завқи харидор, теъдоди кофии истеъмолкунандагон, андозаи даромади харидорон, қобилият харидории истеъмолкунанда, нархи маҳсулот интизории харидор нисбат ба тағйирёбии нарх дар оянда ва амсоли онҳо.

Арза – ин ҳаҷми маҳсулоте мебошад, ки омодаи фурӯш бо нархҳои мушаххас аст ва дар муқоиса бо тақозо дар байни нарх ва арза алоқаи мустақим вучуд дорад.

Бозори иттилоотӣ – ин чизе ҳаст дар бораи ҳақиқат нархи мол ва хизматрасониҳо. Вақте нарх боло меравад, ин маънои онро дорад, ки истеҳсолотро васеъ кардан мумкин аст, вақте нархҳо меафтанд, зарур аст, ки бидуни таъхир истеҳсолотро кам карда, ё онро диверсификатсия кардан лозим аст.

Мадаминов А. А. қайд мекунад, ки рушди бозори маҳсулоти кишоварзӣ ва маҳсулоти озуқавориро зарур аст, дар алоқамандӣ бо дигар намудҳои бозорҳои ҷудоғона, ки дар бахши кишоварзӣ фаъолият мекунад: захираҳои моддию техникӣ ва хизматрасониҳо, меҳнат, сармоя ва замин дида баромадан лозим аст. Ҳар кадоми онҳо хусусияти худро доранд, аммо муҳимтарин хусусияти ҳар кадоме аз бозорҳои кишоварзӣ аз он иборат аст, ки ҳамаи он чизҳои таркибӣ дар минтақаи на он қадар калон бо ҳам алоқаманд буда, фаъолияти дахлдор амалӣ карда мешавад.⁵

Аз сӯйи дигар, ин бозори маҳсулоти озуқаворӣ аст, ки М.З.Головатюк таърифи онро ба таври муфассал мекушояд, – ин низоми мураккаби муносибатҳои иқтисодӣ ва шаклҳои мубодилаи маҳсулот дар соҳаи кишоварзӣ мебошад, ки бар асари истеҳсолот, мубодила ва истеъмоли маҳсулоти ниҳонии озуқаворӣ ба хоҳири қонеъ гардонидани талаботи ҷомеа, ки вобаста ба рушди тақсимоли иҷтимоии меҳнат дар ҳолати инкишофи динамикӣ қарор дорад мебошад.

Иқтисодчиёни ғарбӣ (Котлер Ф., Долан Э. ва диг.) ҷонибдори назарияи классикӣ буда ва аксаран бозорро, ба истиснои ҳолатҳои махсус, худтанзимкунанда меҳисобанд. Дар айни ҳол худтанзимкунии бозор фақат дар сурати мавҷуд будани бозори (мутамаддин) пешрафта ва сохторҳои он, набудан ва ҳадди ақал будани инҳисорӣ мумкин аст, дар ғайри ин сурат фаъолияти механизми худтанзимкунӣ бисёр ҳам маҳдуд мебошад.

Масалан, аз тарафи донишманди иқтисодчӣ К. Греем хусусиятҳои зерини амалқарди бозори маҳсулоти озуқаворӣ ҷудо карда шудааст:

- дархост ба маҳсулоти озуқаворӣ инчунин ба таври кам аз тағйироти даромади харидорон ва нархҳо ба онҳо вобаста мебошад;
- дар бозори маҳсулоти кишоварзӣ ҳамеша зарурати татбиқи тадбирҳои ҳимоятӣ аз ворид кардани маҳсулоти озуқаворӣ аз хориҷӣ мамлакат, ки дар он ҷо нархҳои маводи озуқаворӣ қиёсатан паст мебошад мавҷуд аст;
- зарурати дастгирии содироти маҳсулоти ватанӣ ба бозорҳои хориҷи кишвар;
- шароитҳои табиӣ-иқтисодӣ барои ба роҳ мондани истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дорои тафриқаи назаррас мебошад;
- хориҷ намудани заминҳо аз гардиши кишоварзӣ ба таври манфӣ ба экология, истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ таъсир расонда, боиси баланд шудани нархи маҳсулоти кишоварзӣ мегардад.

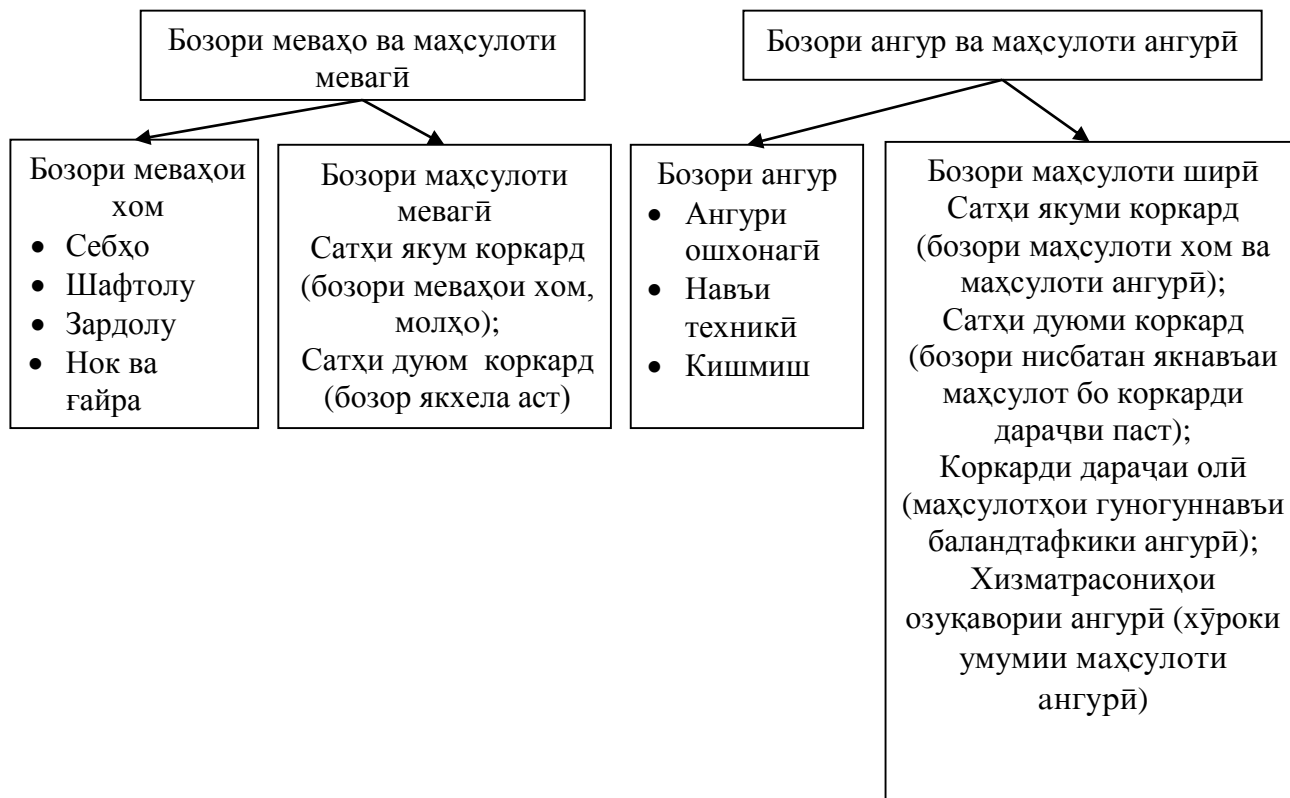
Ба андешаи олимони рус А.И. Алтухов, М.А. Бабкин ва Г.И. Макин «Бозор – ин мубодила аст, ки мутобиқ ба қонунҳои истеҳсоли мол ва гардиш, маҷмӯи муносибатҳои мубодилаи мол, механизми ҳамкории харидор ва фурӯшанда, яъне муносибати арза ва тақозо, соҳаи мубодила дар мамлакатҳо, ки истеҳсолкунандагон ва истеъмолкунандагонро бо ҳам алоқанд мекунад, ташкил шудааст, мебошад.»

Профессор Мадаминов А.А. қайд мекунад, ки бозор фазое мебошад, ки дар он ҷо дар байни ташкилотҳо, шахсони ҳуқуқӣ ва минтақаҳои мамлакат барои гирифтани фоидаи ҳар ҷо қадар зиёд муносибатҳои иқтисодӣ барқарор карда мешавад. Пас, рушди бозори маҳсулоти кишоварзиро дар алоқамандӣ бо дигар намудҳои бозорҳои ҷудоғонаи захираҳои моддӣ-техникӣ ва хизматрасонии меҳнат, сармоя ва замин мавриди баррасӣ қарор додан зарур аст.

Қайд кардан зарур аст, ки аввалҳо дар адабиёти илмӣ муайян кардани моҳияти фазоии бозор, ҳамчун нуқтаи географии иҷроиши амалиётҳои тижоратӣ бартарӣ дошт. Тадричан, дар ҷараёни эволютсияи муносибатҳои истеҳсолӣ, тафсири истилоҳи бозор ҳар ҷо қадар мураккабтар ва маҷмӯитар мешавад. Як қатор донишмандон моҳияти бозорро ҳамчун ҷараёни хариду фурӯш муаян кардаанд. Донишмандони дигар бошад, мазмуни онро ҳамчун муносибати иқтисодӣ, ки дар ҷараёни мубодилаи мол ба амал меояд, нарх, арза ва тақозо барои молҳо ва хизматрасониҳоро ба вучуд меорад шарҳу тафсир кардаанд.

Хусусиятҳои бозори маҳсулоти боғдорӣ ва ангурпарварӣ

⁵Мадаминов А.А., Мамадуқулов М. Рекомендация по совершенствованию рынка основных продовольственных продуктов - Душанбе, ТАУ, 2002. - 16 с.

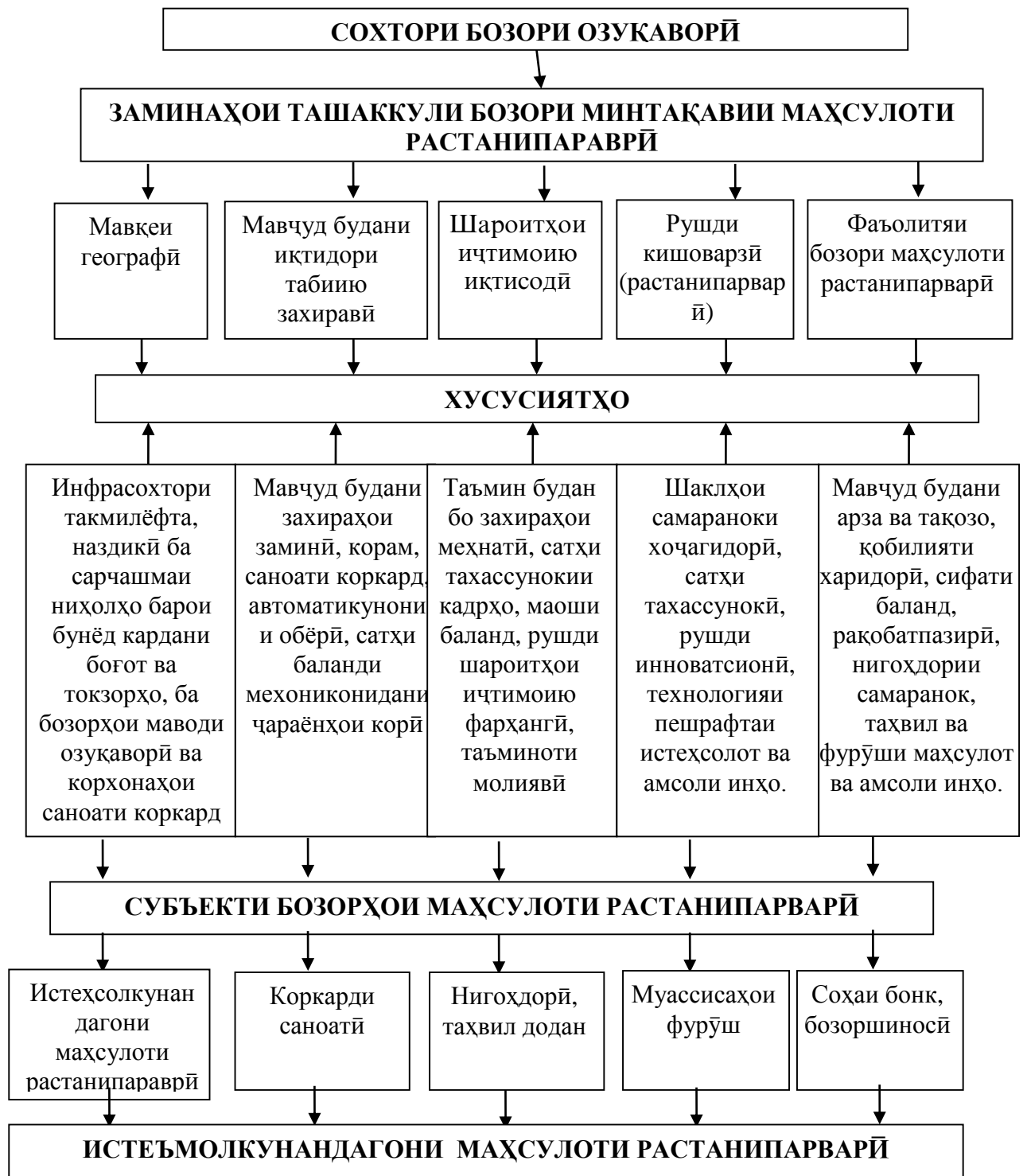
Расми 1.- Хусусиятҳо ва сохтори бозори маҳсулоти боғдорӣ ва ангурпарварӣ

Ҳамин тариқ, андешаҳои муҳаққиқонро хулоса карда метавон иқрор кард, ки фаъолияти муваффақонаи бозор ба мавҷуд будани як қатор омилҳо вобаста аст, ба монанди:

- мавҷуд будани шароитҳои муносиб ва фаъолияти баробари ҳамаи иштирокчиён;
- мавҷуд будани озодиҳои иқтисодии соҳибкорон, ба таври дигар озодии пурраи субъектҳои хоҷагидорӣ;
- инфрасохтори иҷтимоӣ, истеҳсоли ва бозоргонӣ сарфи назар аз шакли моликияти онҳо фаъолияти бетанаффуси субъектҳои бозор ва ғ. таъмин мекунанд.

Маълум аст, ки истеҳсоли молҳо ва муносибатҳои молино пулӣ ба таври объективона мавҷуд будани бозорро, ки дорой унсурҳои зерин мебошад асоснок мекунад:

- ғайриқоибили танзим будани тақозо;
- ғайриқоибили танзим будани пешниҳодҳо;
- ғайриқоибили танзим будани нархҳо;
- қонуни арза ва тақозо онҳоро ба эътидол меорад.
-

Расми 2.- Сохтори минтақавии бозори растанипарварӣ

Исбот шудааст, ки бозор ба таври муносиб фаъолият карда наметавонад, агар ҳатто яке аз унсурҳои дар боло зикршуда мавҷуд набояд, яъне бидуни онҳо бозор наметавонад, роҳандозӣ ва танзим шавад. Ҳамкорӣ байни давлат ва муассисаҳои кишоварзӣ метавонад, ба таври асосӣ дар рушди бозор ва муносибатҳои бозоргонӣ тағйир оварад.

Баъзе иқтисоддонони тоҷик (Ҷ.С. Пириев, Т.Б. Ғаниев, К.К. Давлатов, О.А. Раҳимов, А.А. Мадаминов, Р.Р. Қудратов, В.В. Воҳидов ва диг.) ба он ақидаанд, ки бозори мевачот, ангур ва нахи пахта, қисмати таркибии бозори маҳсулоти кишоварзӣ маҳсуб ёфта, дорои хусусияти гуногунмолҳо ва бахши ҷудоғонаи бозор (бозори анвои мевачот) мебошад.

Муайян карда шудааст, ки бозор андешаи дигаре низ мавҷуд аст, ки бозори маҳсулоти боғдорӣ ва ангурро ба унвони мафҳуми маҷмӯи бисёрмил, ки дорои унсурҳои хочагидорӣ, иқтисодӣ, молиявӣ ва аз ҳама ҷолиб унсурҳои ахлоқӣ мебошад, мавриди баррасӣ қарор додааст.

Ба ин маънӣ дар шароити иқтисодӣ бозори амалкарди муносиб ва рушди бозори минтақавии растанипарварӣ омилҳои объективӣ ва субъективӣ, ки ба таври оптималӣ ба ҳам мувофиқ омада ва бо якдигар ҳамкорӣ намуда, истеҳсолоти дохилро бо афзалияти рақобатпазир таъмин мекунанд, ба озод шудани алоқаи тиҷоратӣ оварда мерасонанд (рас.2).

Дар расми пешниҳодшуда мо бавучуд омадани асоси бунёди ва фаъолияти муносиби бозори растанипарвариро дар сатҳи минтақавӣ, ки ҳамчун сохтори мукаммали муносибатҳои истеҳсоли дар пойгоҳи ба коргирии методҳо, алоқаҳои тавозунӣ ва ҳамгирӣ баромад мекунад нишон додаем.

Дар шароити ҳозира бозор ба андешаи мо бояд вазифаҳои зерини асосиро ҳаллу фасл намояд: қонёи гардонидани пурраи талабот ба маҳсулоти кишоварзӣ, инчунин маҳсулоти сифатнок, таҳкими пойгоҳи моддию техники ва вазъияти молиявии муассисаҳои кишоварзӣ; омода намудани менеҷерони баландсатҳ, ки дар шароитҳои бозоргонӣ таҷрибаи корӣ дошта бошанд; таъмини амнияти озуқаворӣ, худкифои озуқаворӣ ва қошиш додани вобастагии озуқаворӣ.

Ҳамин тариқ, бозори маҳсулоти растанипарварӣ низоми мураккаби ташкилию иқтисодие мебошад, ки метавонад, дар асоси алоқаҳои иқтисодӣ ва молиявӣ дар маҷмӯъ бо ҳавасмандгардонии истеҳсоли, фуруш ва истеъмоли маҳсулот ва фуруши маҳсулоти растанипарварӣ дар сатҳи давлатӣ фаъолият намояд. Дар айни ҳол бозори маводи озуқавориро ҳамчун низоми муносибатҳои хоҷагидорӣ зимни истеҳсолот ва тақсимкунӣ ва инчунин истеъмоли маводи озуқаворӣ мавриди баррасӣ қарор додан лозим аст.

АДАБИЁТ

1. Воробьев И. Факторы устойчивого развития сельскохозяйственного производства // Экономист, 2001.- №7.- С.78
2. Коротков А.В. Маркетинговые исследования 3-е изд. пер. и доп. учебник для бакалавров / А.В. Коротков – Люберцы: Юрайт, 2016.- 595с.
3. Мадаминов А.А. Производство конкурентоспособной продукции – основа устойчивого развития АПК – Душанбе, Кишоварз, 2003.- № 2
4. Мадаминов А.А, Мамадқулов М. Рекомендация по совершенствованию рынка основных продовольственных продуктов – Душанбе, ТАУ, 2002.- 16 с.
5. Мадаминов А.А. Проблемы устойчивого развития аграрного сектора Таджикистана – Душанбе, ТАУ, 2006. – С.243-244

АННОТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МЕТОДОЛОГИИ РЫНКА РАСТАНЕВОДЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

Автор в своей статье анализирует теоретико-методологические основы товарного рынка в Республике Таджикистан. Он отмечает, что в нынешних условиях вопрос статуса и продажи продуктов в прошлом и в настоящем должен быть изучен и проанализирован, а также определены параметры его дальнейшего развития.

ANNOTATION THEORETICAL FOUNDATIONS AND METHODOLOGIES OF THE MARKET OF PLANT- PRODUCED PRODUCTS REPUBLIC OF TAJIKISTAN

In his article the author analyzes the theoretical and methodological foundations of the commodity market in the Republic of Tajikistan. He noted that in the current environment, the issue of training, status and sales of products in the past and present should be studied and analyzed, and the parameters for its further development should be determined.

Keywords: market methodology, market, sale of products, supply and demand, crop production market, development of innovative technologies, food market.